

:

()

: اسفند ۱۴۰۰

: پروژه تاپی، پاکستان، افغانستان، متنوع سازی منابع انرژی، کسری تراز تجاری، جنگ تجاری
چین و آمریکا، ترکیه، امارات

: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۹	تحولات منطقه‌ای
۱۲	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک‌سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به‌صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب رویدادهای کلیدی از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

توافق ۱۱۷ میلیارد دلاری روسیه با چین

در هفته‌های اخیر تنش بر سر اوکراین میان روسیه و غرب بالا گرفته است و طرفین می‌کوشند اهرم‌های خود را حداکثر سازی نمایند. در این راستا در پی سفر اخیر پوتین به چین توافقی ۱۱۷ میلیارد دلاری در مورد صادرات گاز روسیه به چین از طریق خط لوله و به مدت ۲۵ سال صورت گرفت، توافقی که می‌تواند از وابستگی ۷۰ درصدی روسیه به بازار گاز اروپا بکاهد و به چین در متنوع سازی منابع انرژی وارداتی کمک نماید. روسیه سومین صادر کننده گاز به چین محسوب می‌شود و می‌کوشد همچون حوزه نفت به مهمترین صادر کننده گاز به چین بدل شود. پس از این توافق شرکت گاز پروم اعلام کرد در تلاش است با اجرایی کردن توافق جدید، صادرات گاز به چین را به ۴۸ میلیارد متر مکعب در سال افزایش دهد. در شرایط فعلی روسیه سالانه ۳۸ میلیارد متر مکعب گاز در قالب قرارداد ۴۰۰ میلیارد دلاری که در سال ۲۰۱۹ اجرایی شد به چین صادر می‌کند.

رونمایی از استراتژی جدید تجاری آمریکا در آسیا

دولت بایدن پس از قریب به یکسال بررسی و ارزیابی سرانجام استراتژی کلان این کشور موسوم به ایندو پاسیفیک را منتشر کرد. این استراتژی با تمرکز بر تقویت حضور ایالات متحده در ایندو پاسیفیک، تقویت تعاملات با متحدین، گسترش روابط تجاری این کشور با این منطقه و از همه مهمتر به عنوان نقشه راهی برای مقابله با قدرت فزاینده چین تدوین شده است. در بخش تجاری این سند شکل دهی به ایندو پاسیفیک مرفه به عنوان هدف کلان در نظر گرفته شده و اقدامات ذیل در این چارچوب مد نظر قرار گرفته است:

۱- توسعه رویکردهای جدید به تجارت که در برگیرنده استانداردهای بالا در حوزه نیروی کار و محیط زیست باشد

۲- حکمرانی بر اقتصاد دیجیتالی و تبادل داده در ورای مرزها بر مبنای اصول اقتصادهای باز به ویژه از طریق شکل دهی به چارچوب جدیدی برای اقتصاد دیجیتال در پهنه ایندو پاسیفیک

۳- توسعه زنجیره عرضه امن و انعطاف پذیر که متنوع، باز و پیش بینی پذیر باشد.

۴- سرمایه‌گذاری مشترک در کربن‌زدایی و انرژی‌های پاک

۵- توسعه تجارت و سرمایه‌گذاری آزاد منصفانه و باز از طریق سازمان همکاری اقتصادی آسیا پاسیفیک موسوم به اپک

۶- کاهش شکاف زیرساختی در منطقه از طریق برنامه کلان ایجاد زیرساخت‌های جدید که در قالب گروه موسوم به هفت مصوب شده است.

بخش تجاری استراتژی جدید ایالات متحده در آسیا موسوم به ایندو پاسیفیک نشان از حرکت

محتاطانه این کشور دارد. برخلاف گذشته ایالات متحده تمایل چندانی به پیشبرد موافقتنامه‌های تجارت آزاد در این منطقه و در سطح کلان تر در پهنه جهانی نشان نداده، بلکه بیشتر بر حوزه‌های جدید تجاری و ایجاد زیرساخت‌های جدید در این منطقه متمرکز شده است. به دیگر سخن رویکرد ایالات متحده برخلاف رویکرد چین است که به صورت تهاجمی در پی گشودن بازارهای منطقه است و از ابتدای ۲۰۲۱ با اجرایی شدن موافقتنامه جامع مشارکت اقتصادی منطقه ای که بزرگترین موافقتنامه تجارت آزاد در جهان محسوب می‌شود، عملاً نقش کلیدی را در تجارت آسیا پاسفیک ایفا می‌کند.

ایالات متحده بین حفظ اشتغال و درآمد طبقه متوسط در داخل که اولویت دولت بایدن محسوب می‌شود و نیازمند سیاست‌های حمایت گرایانه است از یک سو و الزام سیاست خارجی این کشور به ایفای نقش کلیدی برای توازن سازی در برابر چین در آسیا پاسفیک از سوی دیگر گرفتار مانده است. بخش تجاری این راهبرد نشان می‌دهد که ایالات متحده منافع داخلی خود و سیاست‌های حمایت گرایانه را بر سیاست تجاری باز و تهاجمی در آسیای شرقی ترجیح داده است و عمدتاً کوشیده تا تعهدات حداقلی به متحدین خود در منطقه دهد. با این چارچوب تجاری، توازن سازی اقتصادی ایالات متحده در برابر چین در آسیا احتمالاً با دشواری‌های فزاینده ای مواجه خواهد بود.

فاز دوم جنگ تجاری چین و آمریکا آغاز می‌شود؟

دولت بایدن اعلام کرده است که چین در عمل به تعهدات خود در چارچوب فاز نخست توافق تجاری دو کشور شکست خورده است. توافق تجاری موسوم به فاز نخست در سال ۲۰۱۹ و در دولت ترامپ با هدف ایجاد آتش بس در جنگ تجاری چین و آمریکا حاصل شد. در قالب این توافق چین در قبال افزایش نیافتن تعرفه‌ها علیه صادرات این کشور به آمریکا متعهد شد ۲۰۰ میلیارد دلار مازاد بر صادرات عادی ایالات متحده، از این کشور واردات صورت دهد.

اکنون دولت بایدن مدعی است که چین در عمل به تعهدات خود در این حوزه شکست خورده است. آمارهایی که تا نوامبر ۲۰۲۱ منتشر شده است، نشان می‌دهد که چین در مجموع حدود ۶۰ درصد از تعهد ۴۰۰ میلیارد دلاری خود را محقق کرده است. وزیر کشاورزی ایالات متحده اخیراً گفته بود که صادرات محصولات کشاورزی به چین در ۲۰۲۱ حدود ۱۳ میلیارد دلار کاهش یافته است.

با وجود اعمال تعرفه‌ها علیه چین آخرین آمار ایالات متحده نشان می‌دهد که مازاد تجاری چین در تجارت با آمریکا در سال ۲۰۲۱ بیست و پنج درصد افزایش یافته و به ۳۹۶ میلیارد دلار رسیده است. در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ مازاد تجاری چین در تجارت با آمریکا رو به کاهش بود. در سال ۲۰۲۱ صادرات چین به ایالات متحده ۲۷ درصد رشد یافت و صادرات ایالات متحده به چین نیز ۳۳ درصد رشد داشت.

در نخستین اقدام در راستای تشدید تنش تجاری میان چین و ایالات متحده، دولت بایدن تعرفه‌های وضع شده بر واردات پنل‌های خورشیدی از چین را به مدت چهار سال تمدید کرد. البته دولت بایدن این تعرفه‌ها بر نوع خاصی از این پنل‌ها را که در ایالات متحده در نیروگاه‌های خورشیدی ایالات متحده کاربرد وسیعی دارند کاهش داده است.

چین تمدید تعرفه‌ها را به عنوان اقدامی علیه تجارت نرمال بین المللی محکوم کرده است. با ابهام فزاینده در آینده روابط تجاری دو اقتصاد بزرگ جهان و سرنوشت نامشخص توافق تجاری، امکان درگرفتن جنگ تجاری دیگری میان آنان دور از ذهن نیست. به ویژه آنکه ۲۰۲۲ سال انتخابات کنگره است و فشار بر چین می‌تواند پایگاه دموکرات‌ها را تقویت نماید.

موافقتنامه تجارت آزاد هند و امارات در آینده ای نزدیک اجرایی می‌شود

وزیر صنعت و تجارت هند از نهایی شدن مذاکرات توافق تجارت آزاد با امارات خبر داد. او اعلام کرد که این توافق در آینده نزدیک به نتیجه خواهد رسید. مذاکرات هند و امارات برای انعقاد موافقتنامه تجارت آزاد در نیمه دوم سال ۲۰۲۱ آغاز شد. از ابتدا دو کشور اعلام کردند که مذاکرات به سرعت پیگیری خواهد شد تا به نتیجه برسد. امارات در سال ۲۰۲۱ امضای توافق تجارت آزاد با هشت کشور را به عنوان اولویت‌های اساسی سیاست تجاری خود در دوره پسا کرونا اعلام کرد. در قالب این سیاست جدید، دولت امارات باید تا پایان سال ۲۰۲۲ با تمامی ۸ کشور موافقتنامه‌های تجارت آزاد منعقد نماید. هند یکی از این کشورها محسوب می‌شود. افزون بر هند اسرائیل و ترکیه نیز در ردیف این کشورها قرار گرفته اند. افزون بر این داده‌های جدید تجارت خارجی این کشور نشان می‌دهد حجم تجارت خارجی این کشور با دیگر قدرت آسیایی، ژاپن در سال ۲۰۲۱ به ۳۰ میلیارد دلار رسیده است. ولیعهد امارات اخیراً در دیدار با رئیس‌جمهور چین دیدار کرد. در این دیدار طرفین بر گسترش روابط اقتصادی در حوزه‌هایی فراتر از نفت تاکید کردند. کنش‌های امارات نشان می‌دهد که این کشور در پی تبدیل شدن به شریک اصلی تجاری قدرت‌های آسیایی است. از دیگر سو هند نیز به تدریج سیاست‌های حمایت‌گرایانه اقتصادی خود را به کناری می‌نهد و در پی امضای موافقتنامه‌های تجاری با طیفی از کشورهاست. امارات و عربستان مهمترین انتخاب‌های هند در خاورمیانه اند.

بریتانیا در پی موافقتنامه تجاری جدید با اسرائیل

دولت بریتانیا اعلام کرده است که مذاکرات برای شکل دهی به موافقت نامه تجارت آزاد جدیدی با اسرائیل را به زودی آغاز می‌کند. در همین راستا وزیر تجارت بین الملل این کشور اخیراً به تل‌آویو سفر کرده است و گفتگوهای اولیه را با مقامات اسرائیلی برای آغاز مذاکرات صورت داده است. بر مبنای قوانین بریتانیا ایده موافقتنامه تجاری جدید به مدت هشت هفته برای شنیدن نظرات دانشگاهیان، اهالی رسانه و بخش خصوصی این کشور به نوعی به مشورت گذاشته

می‌شود و پس از آن مذاکرات آغاز می‌گردد. بریتانیا سومین شریک تجاری اسرائیل است و در سال ۲۰۲۰ حدود ۳ میلیارد دلار به اسرائیل صادرات داشته است. حجم روابط تجاری طرفین در این سال حدود ۵ میلیارد دلار بوده است.

موافقتنامه جدید به نوعی در راستای روزآمد کردن موافقتنامه فعلی طراحی می‌شود و در قالب آن حوزه‌های جدید همچون تجارت دیجیتال، همکاری در فناوری‌های بسیار پیشرفته و به ویژه همکاری در حوزه خدمات مورد توجه قرار می‌گیرد. بخش خدمات حدود ۷۰ درصد از اقتصاد اسرائیل و بریتانیا را تشکیل می‌دهد، اما سهم آن در تجارت دو جانبه حدود ۳۰ درصد است. بریتانیا امیدوار است با امضای موافقتنامه تجاری جدید سهم خدمات در تجارت طرفین به صورت چشمگیری افزایش یابد.

تحولات منطقه‌ای

پاکستان و چین برای اجرای فاز دوم کریدور اقتصادی و پیوند دادن افغانستان به آن، آماده می‌شوند

نخست وزیر پاکستان اخیراً در رأس هیئتی بلندپایه متشکل از بخش دولتی و خصوصی این کشور راهی چین شد تا در افتتاحیه المپیک زمستانی شرکت کند و راه را برای اجرایی شدن فاز دوم کریدور اقتصادی چین پاکستان باز نماید. کریدور اقتصادی چین پاکستان مهمترین پروژه ابتکار کمربند و راه محسوب می‌شود. در چند سال اخیر چین بیشترین سرمایه‌گذاری در قالب ابتکار کمربند و راه را در پاکستان صورت داده است و امیدوار است همکاری با پاکستان را به الگویی برای توسعه همکاری با سایر کشورها بدل نمایند.

در فاز نخست، کریدور اقتصادی چین پاکستان بر توسعه زیرساخت‌ها و نیز توسعه بخش انرژی پاکستان متمرکز بود. در این فاز شرکت‌های چینی سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در زیرساخت‌ها و بخش انرژی پاکستان صورت دادند. شبکه بانکی چین نیز حجم قابل توجهی وام در اختیار دولت و بخش خصوصی پاکستان قرارداد، گرچه حرف و حدیث‌هایی در مورد این وام‌ها به میان آمده است و برخی معتقدند که وام‌های ارائه شده از سوی چین با نرخ بازار جهانی و نه در قالب‌های دوستانه به پاکستان ارائه شده و صرفاً برای خرید تجهیزات و ماشین‌آلات چینی به این کشور ارائه شده است. در فاز نخست حدود ۲۰۰۰ مگاوات به ظرفیت تولید برق پاکستان از طریق نیروگاه‌های زغال سنگی افزوده شد، ۶۰۰ مگاوات از طریق ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی ایجاد شده و ۴۰۰ مگاوات دیگر نیز در دست احداث است. همچنین دو خط انتقال برق ۶۶۰ کیلومتری و ۸۷۸ کیلومتری با ظرفیت انتقال ۴۰۰۰ مگاوات نیز احداث شده است. افزون بر این سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در بهسازی و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی پاکستان انجام شده است.

با وجود این انتقادات دولت پاکستان کریدور اقتصادی چین - پاکستان را به عنوان مهمترین فرصت برای گذار از حاشیه نشینی در اقتصاد جهانی می‌داند و بر اجرای آن اصرار دارد. در فاز دوم کریدور که در ماه‌های اخیر مذاکرات دو کشور برای اجرایی شدن آن در جریان بوده همکاری صنعتی در اولویت قرار می‌گیرد. در فاز دوم دو کشور همکاری‌های صنعتی درازمدتی را برای تبدیل کردن پاکستان به هابی منطقه‌ای در حوزه صنعت در جنوب آسیا طراحی کرده‌اند. در این قالب قرار است مناطق ویژه اقتصادی در بخش‌های مختلف پاکستان به ویژه در گوادر ایجاد شود، شرکت‌های چینی و پاکستانی برای شکل دهی به زنجیره ارزش در طیفی از کالاها و خدمات در این بخش‌ها مستقر شوند، از حمایت‌های دولت چین و پاکستان برخوردار گردند و راه برای حضور آنها در بازار منطقه و جهان فراهم گردد. همکاری‌های صنعتی یکی از مجموعه‌های ده گانه همکاری دو کشور در قالب کریدور اقتصادی محسوب می‌شود که در فاز دوم به اولویت نخست بدل شده است.

در این سفر نخست وزیر پاکستان با جمعی از شرکت‌های تراز اول چین جلسه ای برگزار کرد و آنان را به سرمایه‌گذاری در صنایع پاکستان و حضور صنعتی در این کشور تشویق کرد. در پایان این سفر سرمایه‌گذاری ۳,۵ میلیارد دلاری شرکت‌های چینی در پارک بازفرآوری گوادر و نیز سرمایه‌گذاری ۳۵۰ میلیون دلاری در بخش نساجی در لاهور مورد توافق قرار گرفت. مقامات پاکستانی مدعی‌اند این سرمایه‌گذاری در صنعت نساجی این کشور ۲۰ هزار شغل ایجاد می‌کند. افزون بر این مقامات پاکستانی اعلام کرده‌اند که با کنسرسیومی از شرکت‌های چینی برای احداث کارخانه فولاد در گوادر به توافق رسیده‌اند. همچنین شرکت‌های چینی برای سرمایه‌گذاری در صنایع لبنی و کاغذ پاکستان اعلام آمادگی کرده‌اند. کریدور اقتصادی چین-پاکستان علیرغم چالش‌های قابل توجه همچنان به پیش می‌رود و احتمالاً فاز دوم آن نیز اجرایی خواهد شد.

در این سفر همچنین دو کشور بر سر پیوند زدن افغانستان به این کریدور به تفاهم رسیدند. پیوند زدن افغانستان به این کریدور با هدف از بین بردن نفوذ هند در این کشور و تضعیف چابهار به عنوان دروازه دسترسی افغانستان به هند و به طور کلی آب‌های آزاد صورت می‌گیرد. تاکید سران چین و پاکستان بر نقش کلیدی گوادر در کریدور اقتصادی و تلاش‌های پاکستان برای افزایش نقش این بندر در تجارت خارجی افغانستان در همین راستا صورت می‌گیرد.

عصر جدید روابط ترکیه و امارات؟

رجب طیب اردوغان اخیراً و پس از حدود ۸ سال از امارات متحده عربی دیدار کرد. این دیدار به فاصله چندماه از سفر ولیعهد امارات به آنکارا صورت می‌گیرد. سفر مقامات عالی دو کشور به پایتخت‌های یکدیگر پس از نزدیک به یک دهه تنش، نشانه آغاز عصر جدیدی در روابط دو کشور تلقی می‌شود، عصری که در آن رقابت‌های ژئوپلیتیک جای خود را به همکاری‌های اقتصادی و جستجوی منافع مشترک می‌دهد.

سفر اخیر ولیعهد امارات زمین‌های جدیدی برای سرمایه‌گذاری این کشور در ترکیه فراهم آورد. در این سفر دو طرف بر سر یک بسته سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری به توافق رسیدند. در سفر اخیر اردوغان نیز ۱۳ سند همکاری میان دو کشور امضا شد. اغلب این سندها را یادداشت تفاهم‌های همکاری در حوزه‌های کم‌اهمیت تشکیل می‌دهند. تنها یک سند در زمینه ایجاد مشارکت اقتصادی جامع در این میان قابل توجه است. امارات عربی متحده ۸ کشور را به عنوان اولویت‌های سیاست تجاری خود در ۲۰۲۱ تعیین کرد که ترکیه یکی از آنهاست. احتمالاً این سند در راستای شکل دهی به توافق تجاری آزاد جدید میان دو کشور و توسعه همه‌جانبه روابط اقتصادی تنظیم شده است.

اما نکته قابل توجه آنکه از توافق اولیه دو کشور برای سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری امارات در ترکیه که در سفر چند ماه پیش ولیعهد ابوظبی به آنکارا تبلیغات فراوانی در مورد آن صورت گرفت، در خلال سفر اردوغان خبری منتشر نشد. امضای ۱۳ یادداشت تفاهم عمدتاً تشریفاتی نشان می‌دهد که دو کشور هنوز در ابتدای راه شکل دهی به مدل جدیدی از روابط خود قرار دارند. تنش زدایی از رابطه‌ای که یک دهه خصم‌آلود بوده احتمالاً زمان بر خواهد بود.

پروژه تاپی به زودی اجرایی می‌شود

دولت طالبان از اجرایی شدن پروژه انتقال گاز ترکمنستان به پاکستان و هند از طریق افغانستان موسوم به تاپی در بهار سال آتی خورشیدی خبر داده است. طالبان مدعی است که اقدامات فنی، مالی و امنیتی لازم برای اجرایی شدن این پروژه در خاک افغانستان را انجام داده و در ماه‌های آتی عملیات احداث این خط لوله آغاز خواهد شد. احداث این خط ۱۲ هزار شغل در افغانستان ایجاد خواهد کرد و سالانه درآمدی ۴۰۰ میلیون دلاری از ناحیه حق ترانزیت برای این کشور در بر خواهد داشت.

سرمایه‌گذاری ۴ میلیارد دلاری عربستان در صنعت شیلات

دولت عربستان اعلام کرده است که در پی سرمایه‌گذاری ۴ میلیارد دلاری در صنعت شیلات این کشور با هدف متنوع‌سازی اقتصادی و کمک به گذار تدریجی از وابستگی به نفت است. در این راستا عربستان افزون بر سرمایه‌گذاری دولت و بخش خصوصی این کشور در پی جذب سرمایه خارجی نیز برآمده است.

عراق در پی متنوع‌سازی منابع انرژی

دولت عراق واردات گاز از قطر را در دستور کار قرار داده است. گفتگوها برای واردات گاز از قطر هنوز ادامه دارد و در صورت توافق، اجرایی شدن آن حدود ۱۵ ماه طول خواهد کشید. افزون بر این عراق در پی پیوند زدن شبکه برق خود به شورای همکاری خلیج فارس و نیز واردات برق از

عربستان سعودی است. واردات برق از عربستان سعودی در مرحله اول ۵۰۰ مگاوات و در مرحله دوم ۱۰۰۰ مگاوات خواهد بود. افزون بر این عراق می‌کوشد شبکه برق خود را به اردن نیز متصل نماید و واردات ۵۰۰ مگاوات برق از ترکیه را نیز در دستور کار قرار داده است. ظرفیت تولید برق عراق ۲۱ هزار مگاوات است، اما این کشور سالانه به ۳۵ هزار مگاوات نیازمند است.

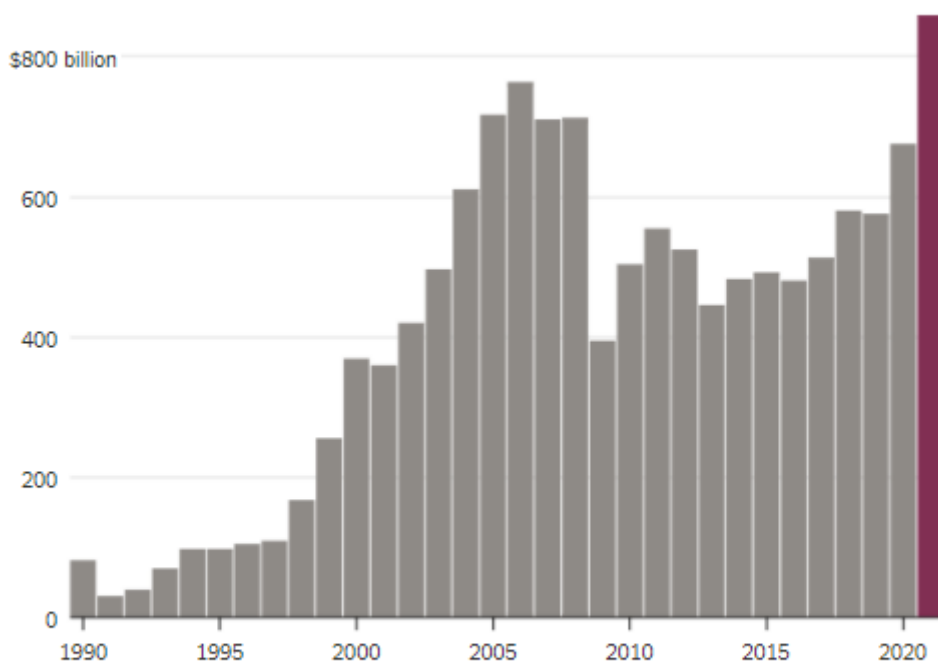
داده‌های تازه

کسری تراز تجاری آمریکا رکورد زد

کسری تراز تجاری آمریکا در سال ۲۰۲۱ به یک تریلیون دلار رسید که رکوردی در تاریخ روابط تجاری این کشور محسوب می‌شود. در سال ۲۰۲۱ کسری تجاری این کشور از ناحیه واردات کالا ۵۷۶ میلیارد دلار افزایش یافت. مجموع کسری تجاری این کشور در حوزه کالا و خدمات با رشدی ۲۷ درصدی در سال ۲۰۲۱ به ۸۵۹ میلیارد دلار افزایش یافت. این رقم در سال ۲۰۲۰ ۶۷۸ میلیارد دلار بود.

نمودار ۱- کسری تراز تجاری آمریکا ۱۹۹۰-۲۰۲۰

Annual trade deficit in goods and services

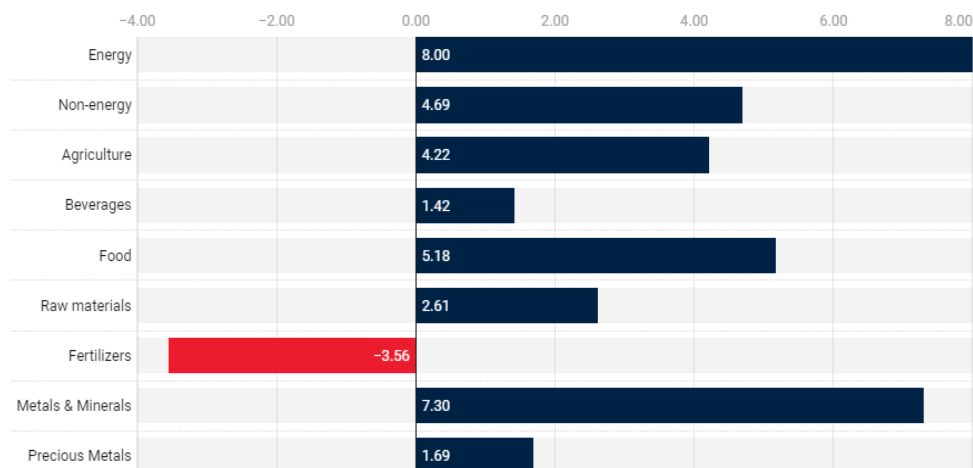
By The New York Times | Source: U.S. Census Bureau

افزایش چشمگیر قیمت کالاهای کلیدی

داده‌های جدید بانک جهانی نشان از افزایش قابل توجه قیمت حامل‌های انرژی، محصولات کشاورزی و فلزات در ژانویه ۲۰۲۲ دارد. بر مبنای این گزارش قیمت زغال سنگ ۱۶,۱ درصد، گاز طبیعی ایالات متحده ۱۶,۱ درصد نفت ۱۵,۲ درصد افزایش یافته است. در حوزه محصولات کشاورزی قیمت‌ها ۴,۲ درصد در ماه ژانویه افزایش یافته است. قیمت محصولات غذایی ۵,۲ درصد افزایش یافته که در این میان قیمت روغن‌های خوراکی با ۸,۷ درصد و قیمت حبوبات با ۴ درصد بیشترین افزایش را تجربه کرده‌اند. در حوزه فلزات قیمت‌ها به طور متوسط ۷,۳ درصد در ژانویه افزایش یافته‌اند. در این میان قیمت سنگ آهن ۱۳,۳، نیکل ۱۱,۷ و آلومینیوم ۱۱,۵ درصد افزایش یافته است. نمودارهای ذیل روند افزایش قیمت این محصولات در ژانویه ۲۰۲۲ را نشان می‌دهد.

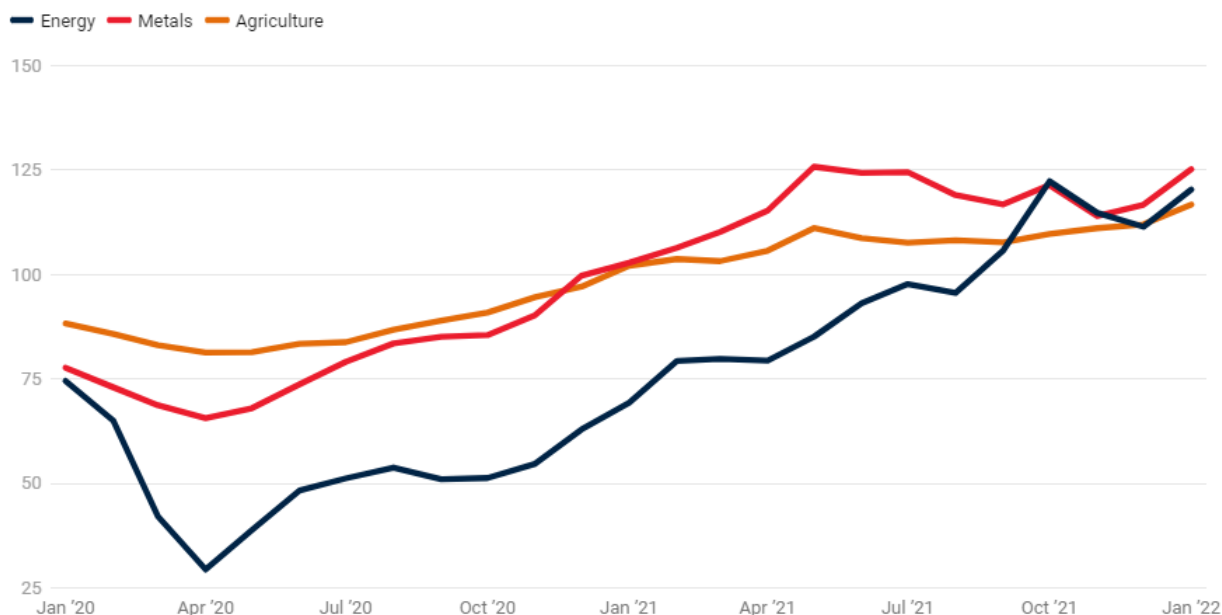
نمودار ۲- میزان تغییرات در قیمت کالاهای منتخب از دسامبر ۲۰۲۱ تا ژانویه ۲۰۲۲

Nominal price indexes, percent changes, January over December

Source: World Bank

نمودار ۳- میزان افزایش قیمت حامل‌های انرژی، محصولات کشاورزی و فلزات از ژانویه ۲۰۲۰ تا ژانویه ۲۰۲۲

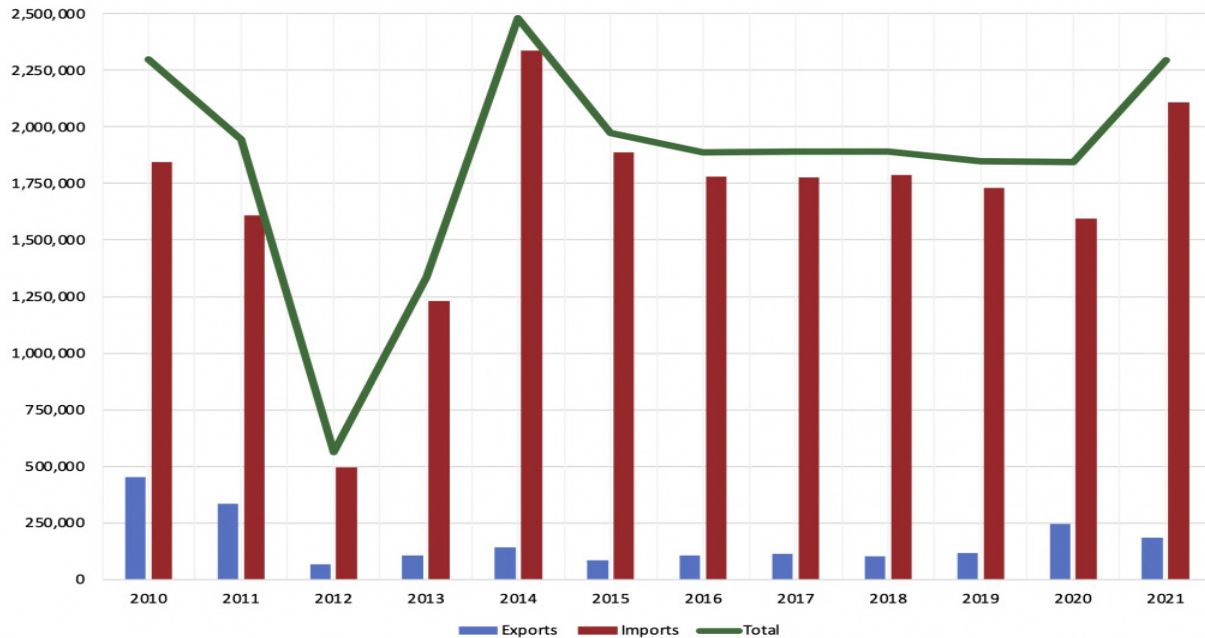
Source: World Bank

تثبیت موقعیت ترکیه در بازار سوریه

در ماه‌های اخیر حرف و حدیث‌های بسیاری در مورد رقابت ایران و ترکیه در بازار سوریه بیان شده است. نمودار ذیل که اخیراً منتشر شده نشان می‌دهد که ترکیه از موقعیتی تثبیت شده در بازار سوریه برخوردار است و بر خلاف ایران بازیگر تازه واردی محسوب نمی‌شود. در یک دهه اخیر به استثنای ۲۰۱۲ که آغاز جنگ داخلی سوریه بود، ترکیه همواره در واردات سوریه جایگاه ثابت و بالایی داشته است. مهمتر آنکه در ۲۰۲۱ سهم ترکیه از واردات سوریه افزایش یافته است.

نمودار ۴- روابط تجاری سوریه با ترکیه ۲۰۱۰-۲۰۲۱

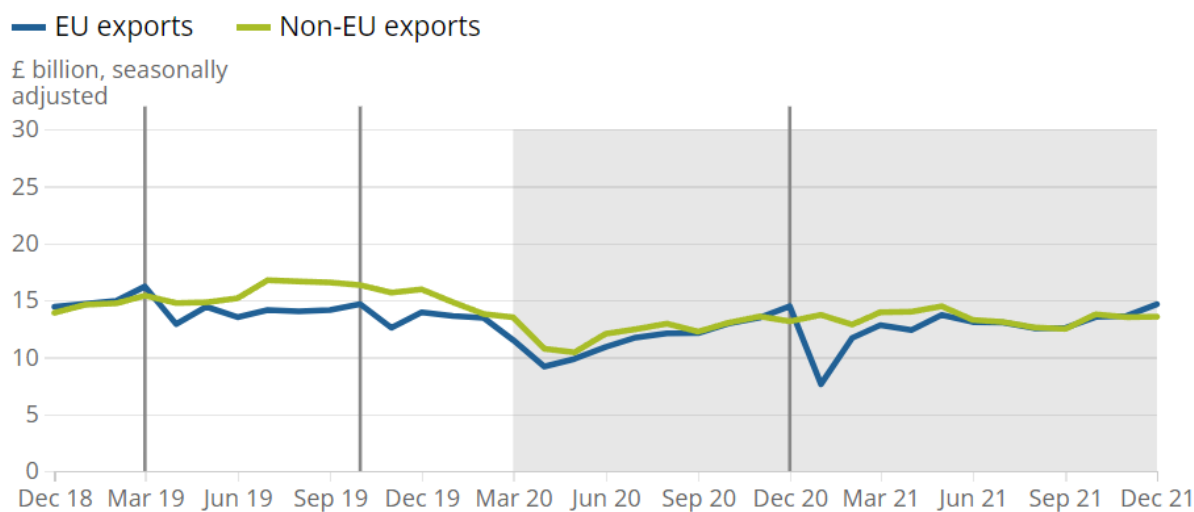
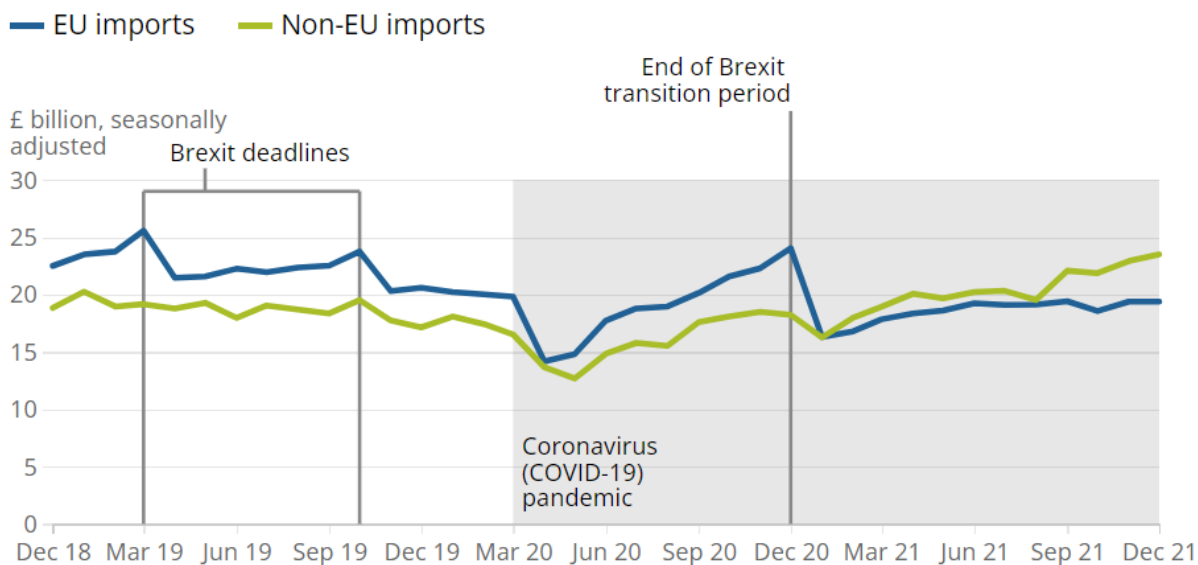
Value of Syrian Trade with Turkey (2010-2021) (USD Thousand)

کاهش ۲۰ میلیارد پوندی صادرات بریتانیا به اتحادیه اروپا

آمارهای جدید تجارت خارجی بریتانیا در پایان نخستین سال خروج این کشور از اتحادیه اروپا نشان از کاهش ۲۰ میلیارد پوندی صادرات به این اتحادیه دارد. به دیگر سخن برگزیت ضربه ای مهم به صادرات این کشور وارد کرده است. نمودارهای ذیل روند کاهش روابط تجاری بریتانیا و اتحادیه اروپا پس از برگزیت را نشان می‌دهند.

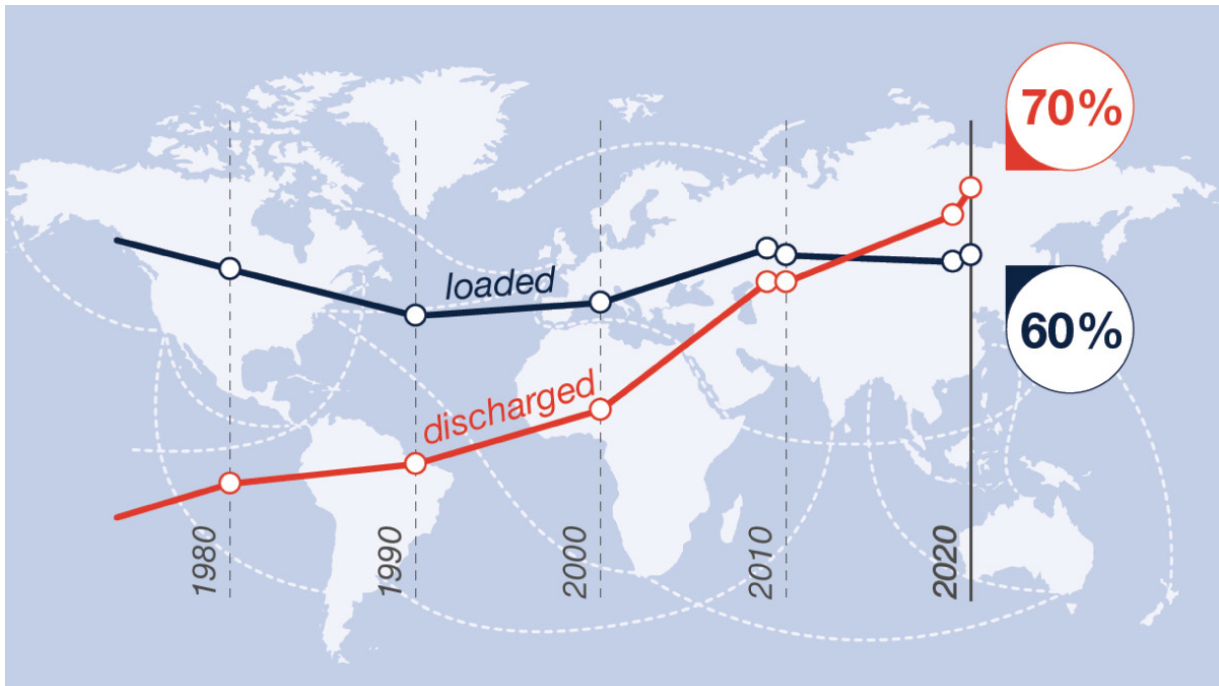
نمودار ۵- روند تحول در روابط تجاری بریتانیا و اتحادیه اروپا پس از برگزیت

نقش کلیدی کشورهای در حال توسعه در حمل و نقل دریایی

۹۰ درصد حمل و نقل کالا در جهان از طریق دریا صورت می‌گیرد. داده‌های تازه آنکتاد نشان می‌دهد که کشورهای در حال توسعه سهمی ۷۰ درصدی از حمل و نقل دریایی در جهان یافته‌اند و برای نخستین بار در دهه‌های اخیر سهم بیشتری از کشورهای توسعه یافته دارند.

نمودار ۶- روند تحول در سهم کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در حمل و نقل دریایی ۲۰۲۰-۱۹۸۰

توزیع تجارت کالایی پاکستان

بانک توسعه آسیایی گزارش جدیدی در مورد چشم انداز توسعه تجارت پاکستان منتشر کرده است. در این گزارش نقش تجارت در تولید ناخالص داخلی این کشور را یکی از پایین ترین نرخها در جهان بر شمرده است. افزون بر آن، آنگونه که نمودار نشان می‌دهد تجارت کالایی این کشور چندان با محیط همسایگی در پیوند نیست. روشن است که چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ جهان با اغلب کشورها روابط تجاری گسترده ای دارد و این موضوع به همسایگی پاکستان با این کشور ارتباط چندانی ندارد. نکته مهم تر آنکه ایران حتی در میان کشورهای متوسط در تجارت خارجی پاکستان هم قرار ندارد.

نمودار ۷- تجارت کالایی پاکستان (۲۰۱۹)

Figure 2.3: International Merchandise Trade, 2019

